

по випуску «Панорами» вел сначала А. Велигодский, затем Т. Дятлик. С 2008 г. стал выходить англоязычный аналог «Панорама ЕААА» «Research Panorama».

В первое десятилетие XXI в. значительно расширились международные образовательные контакты ЕААА. Члены Совета Ассоциации регулярно принимали участие в мероприятиях под эгидой ICETE. В 2004 г. Исполнительный директор ЕААА С. Санников был введен в Совет ICETE, а в 2007 г. стал председателем совета этой организации. Члены Совета ЕААА приняли участие в Ассамблеях ICETE в Таиланде в 2006 г. и в Венгрии в 2009 г. Значительно углубилось сотрудничество и с ОСІ. В начале весны 2007 г. в Одесской богословской семинарии прошла очередная сессия Institute for Excellence in Christian Leadership Development (IECLD), посвященная библейскому управлению. На встрече присутствовало более 30 представителей Евразии. Также под руководством доктора М. Коля состоялась тренинг для Советов попечителей богословских заведений и для Совета ЕААА. Ректоры семинарий под эгидой ЕААА участвовали в Институте для президентов семинарий, который проходил во Франкфурте в сентябре 2007 г.

Таким образом, этот период развития в истории ЕААА ознаменовался стабилизацией количества членов в Ассоциации, повышением качества аккредитируемых программ, углублением исследовательского компонента, активной издательской деятельностью, а также упрочением международных контактов ЕААА.

Список использованных источников

1. Отчет Президента Евро-Азиатской аккредитационной ассоциации С. В. Санникова на Общем Собрании 2003 г. // Архив Евро-Азиатской аккредитационной ассоциации. – 9 с.
2. Отчет о деятельности Ресурсно-исследовательского центра на Общем Собрании 2013 г. // Архив Евро-Азиатской аккредитационной ассоциации. – 5 с.
3. Богословские размышления. Евро-Азиатский журнал богословия. Спецвыпуск «Церковь и миссия». – 2012. – 176 с.
4. Отчет о деятельности Ресурсно-исследовательского центра на Общем Собрании 2017 г. // Архив Евро-Азиатской аккредитационной ассоциации. – 9 с.
5. Доклад Президента Евро-Азиатской аккредитационной ассоциации С. В. Санникова на Общем Собрании 2017 г. // Архив Евро-Азиатской аккредитационной ассоциации. – 17 с.

References

1. Otchet Prezidenta Yevro-Aziatskoy akkreditatsionnoy assotsiatsii S. V. Sanikova na Obschem Sobranii 2003 // Arkhiv Yevro-Aziatskoy akkreditatsionnoy assotsiatsii. – 9 s.
2. Otchet o deyatel'nosti Resursno-issledovatel'skogo tsentra na Obschem Sobranii 2013 // Arkhiv Yevro-Aziatskoy akkreditatsionnoy assotsiatsii. – 5 s.
3. Bogoslovskiye razmyshleniya. Yevro-Aziatskiy zhurnal bogosloviya. Spetsvypusk «Tserkov' i missiya». – 2012. – 176 s.
4. Otchet o deyatel'nosti Resursno-issledovatel'skogo tsentra na Obschem Sobranii 2017 // Arkhiv Yevro-Aziatskoy akkreditatsionnoy assotsiatsii. – 9 s.
5. Doklad Prezidenta Yevro-Aziatskoy akkreditatsionnoy assotsiatsii S. V. Sanikova na Obschem Sobranii 2017 // Arkhiv Yevro-Aziatskoy akkreditatsionnoy assotsiatsii. – 17 s.

Mokienko M. M., candidate of historical sciences, senior researcher, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), mokienko9@gmail.com

The development of the Euro-Asian accreditation association in the first decade of the 21st century

The article proves that the Euro-Asian Accreditation Association and its Resource Research Center contributed to positive trends in the Protestant education

of post-Soviet countries. The development of partnership between schools, the support of quality theological education, corresponding to international academic and Christian standards, the initiation of research projects and the assistance to researchers remain its priorities. Among the achievements of EAAA are the Slavonic Biblical commentary and monographs of young Ukrainian theologians.

Keywords: Pentecostalism, Baptism, Protestantism, Spiritual Education, Euro-Asian Accreditation Association, Resource Research Center, Slavonic Biblical Commentary, Theology.

Мокієнко М. М., кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), mokienko9@gmail.com

Розвиток Євро-Азіатської акредитаційної асоціації в перше десятиліття XXI століття

Доводиться, що Євро-Азіатська акредитаційна асоціація та її Ресурсно-дослідний центр сприяли позитивним тенденціям в протестантській освіті пострадянських країн. Розвиток партнерських відносин між школами, підтримка якісної богословської освіти, що відповідає міжнародним академічним і християнським стандартам, ініціювання дослідницьких проєктів і допомога дослідникам залишаються її пріоритетами. Серед досягнень СААА – Слов'янський біблійний коментар і монографії молодих українських богословів.

Ключові слова: п'ятидесятництво, баптизм, протестантизм, духовна освіта, Євро-Азіатська акредитаційна асоціація, Ресурсно-дослідний центр, Слов'янський біблійний коментар, теологія.

***

УДК 94(420):(45+57)

Садикова В. В.,

кандидат історичних наук, викладач історії кафедри військово-гуманітарних дисциплін, Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації (Україна, Київ), vika_sadykova@ukr.net

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІ БРИТАНСЬКО-РАДЯНСЬКИХ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 80-Х РР. XX СТОЛІТТЯ

Досліджено основні тенденції британсько-радянських військово-політичних відносин у другій половині 80-х рр. XX століття. Констатовано, що активний політичний діалог між лідерами Сполученого Королівства та СРСР у другій половині 1980-х рр. сприяв створенню умов для розширення британсько-радянських зв'язків у військово-політичній галузі, зокрема у питаннях контролю над озброєнням. Відзначено, що шляхом проведення низки політичних консультацій та зустрічей між британським та радянським політикумом було досягнуто домовленостей стосовно заборони хімічної зброї з метою зниження міжнародної напруженості. Наголошено, що важливим досягненням британсько-радянських відносин цього періоду стала також співпраця між країнами у галузі судноплавства, з метою досягнення безпеки на морі, та вивчення космічного простору.

Ключові слова: військово-політичний, відносини, Велика Британія, СРСР, хімічна зброя, космос, судноплавство.

Важливою особливістю світової політики 80-х рр. XX століття варто назвати послаблення міжнародної напруженості, головним чином ініційоване учасниками діалогу Схід-Захід. Позицію координатора та провідника узгодженої політики країн Заходу стосовно Радянського Союзу в межах «збройного співіснування», що поєднував у собі елементи сильної оборони та розумного діалогу, займав Лондон [7, р. 128]. З огляду на це, головним напрямком британсько-радянських політичних відносин другої половини 80-х рр. стала тематика роззброєння (зокрема, хімічного), зниження рівня протистояння на європейському континенті, попередження милітаризації космосу та питання створення системи міжнародної безпеки [1, с. 402]. Недостатнє вивчення означеної проблематики у вітчизняній та зарубіжній історіографії обумовило актуальність її дослідження.

Основні тенденції військово-політичних відносин Сполученого Королівства та Радянського Союзу у другій половині 80-х рр. ХХ століття були висвітлені на сторінках ґрунтовної колективної роботи російських науковців Л. Бабиніної, О. Громико та Н. Капітонової «Велика Британія: епоха реформ», монографії радянського дослідника О. Лебедева «Очерки британської зовнішньої політики (60–80-ті рр.)» та наукової роботи дослідників британського Королівського інституту міжнародних відносин А. Правди та П. Дж. Данкана «Радянсько-британські відносини після 1970-х рр.». Залучення автором до наукового обігу, частково розсекречених у 2012, 2015 рр., стенограм дебатів у парламенті Великої Британії та документів Архіву зовнішньої політики Російської Федерації сприяло глибшому пізнанню проблеми.

Під час виступу у Палаті громад британського парламенту 21 січня 1987 р. Державним міністром закордонних справ Сполученого Королівства Т. Рентоном було наголошено на пошуді керівництвом Великої Британії та СРСР шляхів налагодження двостороннього співробітництва у військово-політичній галузі. Під час його візитів до Москви та Ленінграду 13–18 січня 1987 р. головною темою для обговорення між ним та керівником Міжнародного відділу ЦК КПРС А. Ф. Добриніним, першим заступником міністра закордонних справ А. Г. Ковальовим та іншими радянськими чиновниками був контроль над озброєнням, зокрема чисельністю хімічної зброї [15]. Під час візиту М. Тетчер до Радянського Союзу, який тривав із 28 березня до 2 квітня 1987 рр., британський прем'єр наголосила на прагненні підготовки міжнародної конвенції про заборону та ліквідацію хімічної зброї [1, с. 402].

Зміцненню довіри між сторонами сприяв обмін візитами між британським хімічним оборонним відомством, розташованим у Портон Дауні (державному парку військової науки Великої Британії), та радянським представництвом із виробництва устаткування для хімічної боротьби в м. Шиханах (Саратовська область). Першим був візит у 1986 р. делегації Сполученого Королівства до СРСР. Згідно планів британського керівництва, результатом дискусії мало стати двостороннє обмеження усього спектру видів хімічної зброї [14]. Натомість, під час виступу у Палаті Громад 24 травня 1988 р. Держсекретар оборони Великої Британії Я. Стюарт наголошував на тому, що Радянський Союз продовжує модернізувати власні збройні сили, зокрема збільшувати обсяги хімічної зброї [16].

Згідно заяви його наступника А. Гамільтона від 7 лютого 1989 р., міністр закордонних справ СРСР Е. Шеварнадзе особисто визнав факт володіння Радянським Союзом хімічним озброєнням у кількості 50 тис. тонн хімічних речовин. На думку А. Гамільтона, ця цифра значно відрізнялася від підрахунків, проведених британським керівництвом [12]. Вирішення цього питання було присвячено зустрічі 26 вересня 1988 р. у Нью-Йорку між британським Держміністром закордонних справ та у справах Співдружності М. Волдегрейвом та Е. Шеварнадзе [11], яка, щоправда, мала переважно декларативний характер.

Доцільно було б окремо звернути увагу на інцидент, що дискутувався 27 квітня 1989 р. у Палаті громад британського парламенту. Мова йшла про радіаційну небезпеку для Великої Британії від потоплення

радянського атомного підводного човна класу Майк, спричинену водам Північного моря та Північного Льодовитого океану. Однак, згідно заяв британського Державного міністра закордонних справ та у справах Співдружності М. Чалкер, у повідомленні М. Горбачова до М. Тетчер про аварію в ніч на 8 квітня, радянський лідер запевняв британську колегу у відсутності ймовірності витoku радіоактивності в результаті цього [10], що не стало приводом для погіршення відносин між лідерами обох країн. Не зважаючи на глибокі розбіжності у точках зору прем'єра Великої Британії та керманіча Радянського Союзу стосовно низки політичних питань, доцільно констатувати «довірливе ставлення» М. Тетчер до М. Горбачова.

Окремо увагу варто зосередити на вивченні особливостей британсько-радянських відносин на морі. У межах візиту 13–16 липня 1986 р. міністра закордонних справ СРСР Е. Шеварнадзе до Великої Британії було підписано Угоду про попередження інцидентів на морі за межами територіальних вод [1, с. 401], які могли б мати важкі наслідки для двосторонніх британсько-радянських відносин аж до ядерного конфлікту, та зосереджено увагу на тлумаченні радянської концепції створення загальної системи міжнародної безпеки [2, с. 198–199].

За цих умов, доцільно констатувати стабільно низький рівень (із 1987 р.) військово-морської активності Радянського Союзу в східній частині Атлантичного океану [8]. На цьому наголошував, виступаючи в Палаті громад британського парламенту 26 червня 1989 р., Держсекретар оборони А. Гамільтон, який вже 30 червня констатував факт відсутності дислокації радянських підводних човнів у районі британських військово-морських баз [9], що, у свою чергу, засвідчило зменшення небезпеки з моря для території Великої Британії.

Доцільно також наголосити на прагненні радянського керівництва до співробітництва із представниками Великої Британії у галузі судноплавства. Зокрема, Нотою посольства СРСР до британського Міністерства закордонних справ і у справах Співдружності від 25 липня 1989 р. керівництво Радянського Союзу прагнуло заручитися підтримкою власної кандидатури на виборах нового складу Ради Міжнародної морської організації (ІМО), які мали відбутися 9–20 жовтня 1989 р. у Лондоні під час чергової XVI сесії Асамблеї ІМО. Відзначалось, що уряд Радянського Союзу планував висунути на зазначеній сесії Асамблеї кандидатуру своєї країни для переобрання у склад Ради ІМО у категорії «А», за якою, відповідно до статті 17 (А) Конвенції про Міжнародну морську організацію, обиралися вісім членів Ради – держав, найбільш зацікавлених у наданні послуг у галузі міжнародного судноплавства.

Варто пояснити, що СРСР вважався однією з провідних морських держав, з огляду на те, що його торговельний флот, згідно статистичних даних «Реєстру судоходства Ллойда» Великої Британії за 1988 р., займав четверте місце у світі по бруто-реєстровому тоннажу. Радянський морський флот володів сучасною інфраструктурою: на морському узбережжі СРСР, протяжністю більше 40 тис. км., були розташовані десятки портів, що приймали морські торговельні та риболовецькі кораблі, кораблеремонтні заводи і бази обслуговування флоту. Керівництво галузю в масштабах країни здійснювалося спеціально створеним із цієї метою Міністерством морського флоту СРСР.

Наголошувалось на тому, що виконуючи власні зобов'язання згідно Конвенції про Міжнародну морську організацію, СРСР був активним прибічником подальшого підвищення ролі ІМО у вирішенні, в інтересах світового співтовариства, таких кардинальних проблем, як забезпечення безпеки на морі та попередження забруднення морського середовища. Будучи учасником конвенцій, розроблених у межах ІМО, СРСР ефективно забезпечував відповідність кораблів, що плавають під його прапором, вимогам чинних міжнародно-правових актів [6, арк. 1–2].

Під час візиту 13–16 липня 1986 р. до Сполученого Королівства міністр закордонних справ СРСР Е. Шеварнадзе наголошував на розумному підході британської сторони до дотримання чинних американсько-радянських домовленостей стосовно обмеження космічних озброєнь [2, с. 198–199]. Період із 28 вересня до 2 жовтня 1986 р. позначився зустріччю у Москві Генерального директора Британського Національного Космічного Центру Р. Гібсона та директора Радянського інституту космічних досліджень (РІКС) Р. Сагдєєва, у результаті якої між сторонами було підписано протокол про співпрацю Сполученого Королівства з СРСР у галузі класичних космічних наук [3, арк. 25], серед яких: рентгенівська астрономія, високоенергетична астрофізика, сонячна і земна фізики, матеріалознавство. Ця угода передбачала легалізацію та консолідацію чинних відносин між британськими університетами у м. Бірмінгемі, м. Лондоні та РІКС [13].

У свою чергу, результатом візиту М. Тетчер впродовж 28 березня – 2 квітня 1987 р. до СРСР стало підписання Угоди про співробітництво в галузі вивчення, дослідження та використання космічного простору в мирних цілях» [1, с. 401].

Тематика британсько-радянського співробітництва у космічній галузі стала найбільш актуальною на початку 1988 р. Згідно Ноти посольства СРСР у Великій Британії до британського Міністерства закордонних справ (МЗС) «Про галузі співробітництва щодо двосторонньої Угоди про співпрацю у вивченні, дослідженні та освоєнні космічного простору» від 7 січня 1988 р., співробітництво між сторонами, відповідно до статті 3, передбачало здійснення спільних проектів із конструювання, виробництва та запуску космічної апаратури [5, арк. 1]. Мета радянської сторони полягала в розширенні взаємовигідної співпраці між радянськими організаціями та приватними фірмами Великої Британії, що зустрічало зі сторони останніх розуміння та підтримку. Нотою МЗС Великої Британії «Про внесення поправок до радянсько-британської Угоди про співробітництво в галузі вивчення, дослідження та використання космічного простору в мирних цілях» від 18 лютого 1988 р. до посольства СРСР у Великій Британії, Міністерство закордонних справ та у справах Співдружності наголошувало на можливості такої співпраці згідно законів, чинних на території обох держав [4, арк. 24–25].

Таким чином, активний політичний діалог між лідерами Великої Британії та СРСР у другій половині 80-х рр. ХХ століття сприяв створенню умов для розширення британсько-радянських зв'язків у військовій галузі, зокрема у питаннях контролю над озброєнням. Шляхом проведення низки політичних консультацій та зустрічей між британським та радянським керівництвом

було досягнуто домовленостей стосовно заборони хімічної зброї як засобу досягнення балансу сил в Європі між Великою Британією та Радянським Союзом, з метою зниження міжнародної напруженості. Важливим досягненням британсько-радянського співробітництва означеного періоду стала співпраця між країнами у галузі класичних космічних наук, з метою вивчення космічного простору, та у сфері судноплавства, що засвідчило пошук керівництвом Сполученого Королівства та СРСР шляхів поглиблення двосторонньої співпраці.

Список використаних джерел

1. Великобританія: епоха реформ / Л. О. Бабынина, А. А. Громыко, Н. К. Капитонова. – М.: Весь мир, 2007. – 533 с.
2. Лебедев А. Очерки британской внешней политики (60–80-е годы) / А. Лебедев. – М.: Междунар. отношения, 1988. – 303 с.
3. Дневник международных контактов британского правительства за сентябрь 1986 г. // Архив внешней политики Российской Федерации. – Ф.162. – Оп.63. – П.380. – Д.5.
4. Нота МИД Великобритании в Посольство СССР в Великобритании «О внесении поправок в советско-британское Соглашение о сотрудничестве в области изучения, исследования и использования космического пространства в мирных целях» // Там же. – Оп.65. – П.389. – Д.2.
5. Нота Посольства СССР в Великобритании Министерству Иностранных Дел Великобритании «Об областях сотрудничества по двустороннему Соглашению о сотрудничестве в изучении, исследовании и освоении космического пространства» // Там же. – Оп.65. – П.389. – Д.1.
6. О поддержке кандидатуры СССР на выборах в Совет Международной морской организации (ИМО) от 25 июля 1989 г. // Там же. – Оп.66. – П.393. – Д.1.
7. Soviet-British Relations Since the 1970s / [ed. by Alex Pravda, Peter J. S. Duncan]. – C.: Cambridge University Press, 1990. – P.128. – Режим доступу: http://books.google.ru/books?id=Duv_hZrxcmEC&pg=PA172&lpg=PA172&dq=soviet-british+culture+relations&source=bl&ots
8. Soviet Naval Activity. Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.155 c371W. – Режим доступу: http://hansard.millbanksystems.com/written_answers/1989/jun/26/soviet-naval-activity
9. Soviet Submarines. Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.155 c583W. – Режим доступу: http://hansard.millbanksystems.com/written_answers/1989/jun/30/soviet-submarines
10. Soviet Submarine (Sinking). Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.151 cc593-4W. – Режим доступу: http://hansard.millbanksystems.com/written_answers/1989/apr/27/soviet-submarine-sinking
11. Soviet Union (Ministerial Meetings). Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.138 e963W. – Режим доступу: http://hansard.millbanksystems.com/written_answers/1988/oct/19/soviet-union-ministerial-meetings
12. Soviet Union (Parliamentarians' Visits). Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.146 cc784-5. – Режим доступу: <http://hansard.millbanksystems.com/commons/1989/feb/07/soviet-union-parliamentarians-visits>
13. Soviet Union (Prime Minister's Visit). Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.113 cc1217-31. – Режим доступу: <http://hansard.millbanksystems.com/commons/1987/apr/02/soviet-union-prime-ministers-visit>
14. UK-USSR (Confidence-Building Measures). Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.132 c467W. – Режим доступу: http://hansard.millbanksystems.com/written_answers/1988/may/24/uk-ussr-confidence-building-measures
15. USSR (Ministerial Visit). Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.108 cc607-8W. – Режим доступу: http://hansard.millbanksystems.com/written_answers/1987/jan/21/ussr-ministerial-visit
16. USSR (Nuclear Forces). Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.134 c160W. – Режим доступу: http://hansard.millbanksystems.com/written_answers/1988/may/24/ussr-nuclear-forces

References

1. Velikobritaniya: jepoha reform / L. O. Babynina, A. A. Gromyko, N. K. Kapitonova. – M.: Ves' mir, 2007. – 533 s.
2. Lebedev A. Ocherki britanskoj vneshnej politiki (60–80-e gody) / A. Lebedev. – M.: Mezhdunar. otnosheniya, 1988. – 303 s.
3. Dnevnik mezhdunarodnyh kontaktov britanskogo pravitel'stva za sentjabr' 1986 g. // Arhiv vneshnej politiki Rossijskoj Federacii. – F.162. – Op.63. – P.380. – D.5.
4. Nota MID Velikobritanii v Posol'stvo SSSR v Velikobritanii «O vnosenii popravok v sovetsko–britanskoe Soglashenie o sotrudnichestve v oblasti izuchenija, issledovanija i ispol'zovanija kosmicheskogo prostranstva v mirnyh celjah» // Tam zhe. – Op.65. – P.389. – D.2.
5. Nota Posol'stva SSSR v Velikobritanii Ministerstvu Inostrannyh Del Velikobritanii «Ob oblastjah sotrudnichestva po dvustoronnemu Soglasheniju o sotrudnichestve v izuchenii, issledovanii i osvoenii kosmicheskogo prostranstva» // Tam zhe. – Op.65. – P.389. – D.1.
6. O podderzhke kandidatury SSSR na vyborah v Sovet Mezhdunarodnoj morskoy organizacii (IMO) ot 25 ijulja 1989 g. // Tam zhe. – Op.66. – P.393. – D.1.
7. Soviet–British Relations Since the 1970s / [ed. by Alex Pravda, Peter J. S. Duncan]. – C.: Cambridge University Press, 1990. – P.128. – Rezhym dostupu: http://books.google.ru/books?id=Duv_hZrxcMEC&pg=PA172&lp_g=PA172&dq=soviet-british+culture+relations&source=bl&ots.
8. Soviet Naval Activity. Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.155 c371W. – Rezhym dostupu: http://hansard.millbanksystems.com/written_answers/1989/jun/26/soviet-naval-activity
9. Soviet Submarines. Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.155 c583W. – Rezhym dostupu: http://hansard.millbanksystems.com/written_answers/1989/jun/30/soviet-submarines
10. Soviet Submarine (Sinking). Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.151 cc593–4W. – Rezhym dostupu: http://hansard.millbanksystems.com/written_answers/1989/apr/27/soviet-submarine-sinking
11. Soviet Union (Ministerial Meetings). Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.138 c963W. – Rezhym dostupu: http://hansard.millbanksystems.com/written_answers/1988/oct/19/soviet-union-ministerial-meetings
12. Soviet Union (Parliamentarians' Visits). Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.146 cc784–5. – Rezhym dostupu: <http://hansard.millbanksystems.com/commons/1989/feb/07/soviet-union-parliamentarians-visits>
13. Soviet Union (Prime Minister's Visit). Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.113 cc1217–31. – Rezhym dostupu: <http://hansard.millbanksystems.com/commons/1987/apr/02/soviet-union-prime-ministers-visit>
14. UK–USSR (Confidence–Building Measures). Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.132 c467W. – Rezhym dostupu: http://hansard.millbanksystems.com/written_answers/1988/may/24/uk-ussr-confidence-building-measures
15. USSR (Ministerial Visit). Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.108 cc607–8W. – Rezhym dostupu: http://hansard.millbanksystems.com/written_answers/1987/jan/21/ussr-ministerial-visit
16. USSR (Nuclear Forces). Parliamentary Debates. House of Commons. – Series 6. – Vol.134 c160W. – Rezhym dostupu: http://hansard.millbanksystems.com/written_answers/1988/may/24/ussr-nuclear-forces

Sadykova V. V., candidate of historical sciences, Ph.D., teacher of history of humanities military department of Military Institute of Telecommunications and Informatization (Ukraine, Kyiv), vika_sadykova@ukr.net

Major tendencies of British–Soviet military–political relations in the second half of the 80's of XX century

The article is devoted to the main tendencies of the British–Soviet military–political relations in the second half of the 80's of XX century. The paper was stated that the active political dialogue between the leaders of the United Kingdom and the USSR in the second half of the 1980's contributed to the creation of conditions for the expansion of British–Soviet ties in the military–political sphere, in particular on arms control issues. It was noted that through a series of political consultations and meetings between the British and the Soviet politicum were reached agreements on the prohibition of chemical weapons in order to reduce international tensions. It was emphasized that the cooperation between countries in the field of shipping, with the

aim of achieving maritime safety and the study of outer space, was also an important achievement of the British–Soviet relations of this period.

Keywords: military–political, relations, Great Britain, USSR, chemical weapon, space, navigation.

* * *

УДК 94(479.24)

Карбалаева А. Э.,

Институт истории им. А. А. Бакиханова НАНА
(Азербайджан), elmarmaharram@mail.ru

Движение джалаиридов в эпосе «Короглу»

История азербайджанского народа полна борьбы. В данной борьбе желание народа приобрести независимость находит свое отражение в склонности к противостоянию гнету. Часто эта борьба возвышается до уровня общественного движения. Это общественное движение объединяет вокруг себя сотни тысяч человек. Народ верит человеку, возглавляющему данное движение, повсюду чтит его имя и по истечении определенного периода времени превращает его в исторического героя. Движение джалаиридов также было одним из таких общественных движений. Изучение данного движения с точки зрения народного эпоса внесло важный вклад в Королгудведение. Эпос Короглу является важным источником с точки зрения изучения движения джалаиридов.

Ключевые слова: эпос Короглу, движение джалаиридов, Короглу, борьба.

(статья друкується мовою оригіналу)

Из источников и исследовательских работ становится ясно, что царь Сефевидов, который пригласил анаголийских джалаиридов, стремился использовать эту силу против мятежных курдских племен и Османской империи. По мнению сефевидских официальных лиц, основные отряды джалаиридов во главе с Хасаном Устаджлы совместно с войсками шаха, продвинувшись до Мараги должны были занять «Курдистан», а оттуда проникнув на территорию Османской Империи дойти до Диярбакира, объединиться с правителем Чухур–Саада Эмиргуна ханом. По данной информации, Эмиргуна хан с 2 тысячным войском джалаиридов должен был напасть на Эрзурум. Джалаириды, как и их руководители, прослужившие у Шаха Аббаса I около 2 лет к этому времени остались недовольны политикой Сефевидов. Согласно Искендер беку Мюнши, Шах Аббас I, решивший начать войну против Османского государства, считал что, «...нельзя оставить наши наследственные благословенные владения Азербайджан и Ширван во власти жалкой группы восставших против своих правителей джалаиридов, и упустить этот шанс не свойственен умному человеку. Если в течение нескольких дней тебризский беглярбек со своими войсками пойдет на курдов, и при отсутствии кого–нибудь в крепости, она станет легкой добычей, тогда мы до возвращения Али паши нашими благословенными войсками пойдём на Тебриз, скорее всего Азербайджан – наша наследственная собственность в наказание врагам достанется нам» [1, с. 1160; 2, с. 53; 3, с. 188].

Естественно, восставшие против Османской тирании люди не могли служить в Исфхане. В нарушении сефевидо–джалаирических отношений услуги османского дворца также имели место, и османская власть различными обещаниями старалась вернуть повстанцев назад [2, с. 58]. На службе у царя Сефевидов в 1610 году оставалось всего около 500 джалаиридов под руководством Гара Саида и Мухаммеда. По неоднозначному мнению исследователей, в этот период